

DEN NORDISKA MYNTUNIONEN

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 28. November 1921

Af

Eli F. Heckscher.

Den uppgift, som förelagts mig, är på en gång hedrande och lockande — men samtidigt ömtålig. För en svensk, som samtidigt känner sig såsom skandinav och såsom anhängare i främsta rummet av ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna, kan det nämligen förefalla nedslående att tala om ett stycke praktisk ekonomisk skandinavism som upphört att existera, och detta åtminstone skenbart på grund av svenskt ingripande. Emellertid ser jag icke saken på detta sätt. Det skall visserligen medgivas, att det svenska ingripandet var vad som från början gjorde slut på myntunionen såsom faktiskt existerande; men även alldeles utan detta ingripande skulle den ha försvunnit något senare och i denna stund vara borta. Det svenska ingripandet har alltså påskyndat men icke skapat myntunionens faktiska undergång.

Vad som i verkligheten slagit ihjäl myntunionen är någonting annat än 1916 års svenska penningpolitik; det är guldmyntfotens upphävande. Ju mer man fördjupar sig i penningväsendet före kriget, desto star-

kare intryck får man av, hur oupplösligt helå det dåvarande tillståndet var förenat med guldmyntfoten, och blir därför för varje gång alltmer beredd att se det då vunna försvinna, när man icke har dess fundamentala förutsättning, guldmyntfoten, i behåll.

Vad nu närmast myntunionen beträffar, kan man med full bestämdhet påstå, at ingen myntunion är möjlig utan en gemensam bas, och denna bas kan svårigen vara annat än metallisk. Det är ej för intet som den nordiska myntkonventionen i sin första paragraf stadgar: „Kongerigerne Danmark og Sverrig antage Guld som Grundlag for et fælles Møntsystem“. Nu ha de nordiska rikena avskaffat guld som grundval för sina myntsystem, och „Fællesskabet“ är därmed också försvunnit.

Det torde över huvud icke finnas exempel på, att en myntunion någon längre tid lyckats överleva den metalliska myntfotens upphävande; pappersmyntfoten har alltid visat sig vara myntunionernas bane. För att först ett ögonblick betrakta en annan myntunion än vår egen, nämligen den latinska, har den upprepade gånger haft svårigheter genom att Italien återfallit i pappersmyntregimens kärr; och med pappersmyntregimens seger över hela linjen genom kriget har samhörigheten mellan den latinska myntunionens länder brustit ännu mer fullständigt än fallet är hos oss. Medan alla de dithörande valutorna förra kriget stodo i 72 gentemot nordiska kronor, stå schweiziska francs nu över 100, franska i 37 à 38, belgiska i 36 à 37, italienska lire i 22 à 23 — allt emot danska kronor. Differenserna äro alltså betydligt mer än dubbelt så stora som mellan de skandinaviska valutorna inbördes. Därav följer å

andra sidan också, att man alldeles ingen anledning har att förvåna sig över avvikelser mellan svenska, danska och norska kronor; det skulle vara mycket egendomligare, om de förmått bevara sitt inbördes förhållande orubbat.

Vem ansvaret för denna utveckling påvilar, därom kan man ha olika meningar. Mer fatalistiskt lagda personer ge världskriget skulden, andra äro mera böjda att lägga skulden på bestämda individer eller institutioner. Men det är i detta sammanhang likgiltigt; här kan man nöja sig med att påvisa den oupplösliga förbindelsen mellan guldmyntfotens och myntunionens undergång.

Likväl behöver detta sammanhang utvecklas närmare.

En myntunion är en överenskommelse mellan länder om ömsesidig giltighet för ländernas mynt enligt ett bestämt värdeförhållande dem emellan. Detta värdeförhållande är nästan alltid 100 men behöver ej nödvändigt vara det. Ett fast värdeförhållande mellan två länders mynt är emellertid omöjligt att upprätthålla utan en garanti för de särskilda myntens värde gentemot en såsom fast betraktad värdemätare, och denna värdemätare måste då vara gemensam för länderna inom myntunionen. Det är därför uteslutet, att länder med olika slags myntfot skulle kunna tillhöra samma myntunion; ett land med guldmyntfot kan ej vara i union med ett silvermyntfotsland och intetdera landet med ett tredje land som har pappersmyntfot.

Den äkta metalliska myntfoten innebär nu en sådan ordning för penningväsendet, som definierar landets penningvärde till överensstämmelse med värdet

på en viss mängd ädel metall. Den nordiska guldmyntfoten, såsom den fastställts i myntlagarna och ännu nominellt gäller, definierade på detta sätt kronan till $1/2480$ av ett kg rent guld, det vill säga gjorde kronan likvärdig med något över 0.4 gr rent guld. Det sätt, varpå denna guldmyntfot liksom nästan alla andra garanterades, var genom två eller om man så vill tre åtgärder, som tillsammans skapa en fullständig säkerhet emot avvikelser från det bestämda guldvärdet — så länge de iakttagas.

Den första av dessa är sedlarnas fria inlöslighet i guld. Så länge den uprätthålles, kunna sedlarna omöjligt sjunka i värde gentemot guld, emedan de då omedelbart presenteras till inlösen. Denna bestämmelse hindrar alltså en nedgång i sedlarnas guldvärde. Den andra bestämmelsen hindrar tvärtom en uppgång i sedlarnas värde gentemot den bestämda guldkvantiteten, genom att innebära guldets fria inlöslighet eller utmyntning; detta möjliggör alltid utväxling av sedlar emot guld, vilket också genast sker, om sedlarna skulle komma över sitt bestämda guldvärde. Genom dessa båda anordningar är alltså ett lands penningvärde olösligt bundet vid en bestämd guld mängd. Men i och för sig binda de penningvärdet enbart vid värdet av guldets inom landet, och detta är ett i högsta grad obestämt värde, särskilt i länder utan guldcirkulation, sådana som de nordiska. För en verklig guldmyntfot erfordras därför ytterligare en tredje bestämmelse, nämligen fri guldhandel, frånvaro av alla hinder för import och export av guld. När även denna sista bestämmelse gäller, är däremot landets penningvärde identiskt med värdet av en viss mängd av den inter-

nationella handelsvaran, guld. Alla andra åtgärder, som säga sig åsyfta guldmyntfotens upprätthållande, äro betydelselösa eller — långt vanligare — ägnade att tvärtom avlägsna valutan från dess gamla guldvärde. Framför allt gäller detta strävandena att hålla guldkas-san uppe, vilket vanligen sker genom exportförbud på guld; därigenom ödelägges penningväsendet under förevändning av att räddas.

Fasthåller man vid dessa elementära förutsättningar för guldmyntfoten, är en myntunion alltså räddad, i motsatt fall är den ödelagd. Var och en minnes antagligen — den sannolikt ohistoriska — anekdoten om kejsar Karl V, som efter sin tronavsägelse under vistelsen i ett kloster använde sin tid på att få olika urverk att gå lika, men måste uppgiva försöket som hopplöst och då skall ha gjort reflexionen, att han nu förstod, hur olöslig uppgiften varit att förena de många folken under hans spira till strävanden mot ett gemensamt mål. Alldeles samma olösliga svårighet, som förelåg för den gamle kejsaren i fråga om att få de olika uren att gå lika, föreligger i fråga om olika länders myntsystem i deras inbördes förhållande. Men i vår tid har man likväl löst den uppgift, Karl V misslyckades med, nämligen genom elektriska ur, som drivas av en gemensam ström och därför kunna garanteras gå lika, så länge maskineriet är i ordning. En motsvarighet till de elektriska uren är guldmyntfoten, som också innebär en gemensam ström och därför garanterar de olika myntsystemens överensstämmelse.

Nu kan man emellertid invända, att de här framställda hindren för en myntunion visserligen gälla i förhållandet mellan länder med olika myntfot, men att

intet som nu framställts borde vara i vägen för myntunion mellan pappersmyntfotsländer. Och då alla de nordiska länderna nu lyckliggjorts med pappersmyntsystem, borde alltså däri icke ligga något hinder för den nordiska myntunionens bestånd. Men denna tankegång är oriktig. Guldmyntfoten är nämligen en och odelbar, den definierar med full exakthet ett lands valuta. Pappersmyntfot är däremot ett otal vitt skilda ting, det finns lika många olika slag av pappersmyntfot som det finns länder med pappersmyntfot. Detta beror helt enkelt därpå, att pappersmyntfoten saknar all objektiv bas och endast negativt är bestämd som motsatsen till metallisk myntfot.

Vad som bestämmer valutans värde vid pappersmyntfot, har som man vet varit en mycket omstridd fråga mellan teoretiker och praktiker, särskilt frågan om penningvärdets beroende av diskontopolitiken. Men för att undgå onödiga tvistefrågor kan man i detta sammanhang inskränka sig till den förklaringen, som även praktikerna i allmänhet torde godtaga, att penninghetens värde helt och hållet blir beroende av de särskilda ländernas penningpolitik i den ekonomiska situation, som råder inom varje land för sig. Detta är visserligen också fallet vid metallisk myntfot; men skillnaden är den, att i detta senare fall penningvärdets egen organisation automatiskt framtvingar den rätta penningpolitiken — d. v. s. den som binder penningvärdet vid den föreskrivna guldkvantitetens värde.

Följden härav är, att möjlighet till myntunion mellan pappersmyntfotsländer endast föreligger, när de driva gemensam penningpolitik. Men för detta ändamål har ingen myntkonvention skapat garantier.

Jo, den har gjort det vid guldmyntfot, ty då är guldmyntfoten själv en dylik garanti; men när man har brutit själva grundlagen för det gamla penningväsendet, står ingen dylik garanti kvar. Givetvis vore det icke omöjligt att även vid pappersmyntfot skapa garanti för gemensam penningpolitik. Man har den inom hvarje särskilt land, där det fränsett detta ingalunda skulle säga sig självt, att penningvärdet måste vara detsamma i olika provinser; tider ha funnits, då man exempelvis i England räknade agio mellan landets olika delar. Men nu sker det icke längre i något land, därför att penningpolitiken är garanterad såsom enhetlig inom landet. Om Sveriges, Danmarks och Norges centralbanker sammansloges till en, bleve förhållandet detsamma även mellan dessa tre länder; men då de nu äro tre, så är också enhetligheten vid pappersmyntfot utesluten.

Likväl är denna framställning alltför enkel och därigenom så ofullständig, att den blivit oriktig. Ty det är verkligen möjligt att även utan ursprunglig enhetlighet i penningpolitiken upprätthålla överensstämmelse i penningvärdet mellan länder med pappersmyntfot, men därvid på ett annat villkor, som är så olyckligt som gärna möjligt. Villkoret är, att landet med den sämsta valutan får bestämma penningväsendet för alla myntunionens länder.

Förklaringen härtill är enkel och gives enklast genom hänvisning till den även utanför teoretikernas krets ganska välkända s. k. Greshams lag, vars innehåll är, att det sämre myntet tränger ut det bättre, om båda hava samma lagliga betalningskraft. Denna sats är nästan självklar, eftersom den helt enkelt innebär,

att man icke betalar med ett värdefullare mynt när man kan slippa sin skuld eller få sin vara mot ett mindre värdefullt. Och detta villkor, att mynten ha samma betalningskraft i olika länder, oberoende av sitt inre värde, slår tydligen in inom en myntunion. Om den norska kronan är mindre värd än den svenska men likväl har laglig betalningskraft i Sverige, så betalar man med norska kronor hellre än med svenska — så enkelt är det. Likväl förtjänar detta att utvecklas något mer i detalj.

Antag, att ett af länderna inom en myntunion — vi kunna kalla det A — förringar sin valuta i förhållande till de andra. Upprätthålles myntunionen då i realiteten, d. v. s. parikursen mellan länderna får bli bestående, så blir följden en enorm efterfrågan i landet A på de andra ländernas valutor. Detta behov har centralbanken i A att tillgodose genom att skapa eller förvärva växlar på länderna B, C o. s. v. och, väl att märka, till parikurs. Om länderna B och C då mottaga dessa växlar till pari, betyder det en oavbruten kreditgivning från dessa länder till A, som följd därav ökad mängd betalningsmedel i B och C samt en oavbruten försämring i dessa länders penningvärde, ända tills deras valuta naturligt nedgått till paritet med A's. På detta sätt kan det första landet i obegränsad grad forcera fram en nedsättning i de andra ländernas valutor — tills myntunionen brister.

Detta kan anses som den typiska utvecklingsgången, men det kan löna sig att betrakta saken, sådan den skulle ha tett sig under den ordning, som faktiskt rådde inom den skandinaviska myntunionen före kriget. Centralbankerna i de tre länderna tillhandahöllo

då anvisningar på varandra till pari eller till belopp, som föga överstego pari. Om myntunionen realiter hade fått bli bestående vid faktisk förskjutning mellan ländernas penningvärden, skulle detta i landet med den sämsta valutan ha föranlett en starkt ökad efterfrågan på dylika anvisningar på de övriga länderna. Som följd därav skulle centralbanken i det förstnämnda landet ganska snart ha måst upphöra med att utlämna anvisningar eller också ha måst utlämna dem till allt högre kurs. Efterfrågan skulle då ha kastat sig över på sedlar, i det att alla spekulanter i landet med den sämre valutan skulle ha skickat över sedlar till de andra länderna för att få dem utbytt mot antingen varor eller sedlar i dessa länder. Nästa steg hade då blivit en sänkning i de andra länderna av kursen på det förstnämnda landets sedlar. Därefter hade då spekulationen flyttat sig till växlarna, med samma resultat. Man kan också tänka sig vilken som helst annan ordning mellan dessa tre vägar, men slutet skulle i alla händelser ha blivit antingen en oavbruten försämring i de bättre ställda ländernas valuta, tills den nedgått i paritet med det sämsta landets, eller också real upplösning av myntunionen.

Visserligen kan man säga, såsom det också har sagts, att allt detta skulle kunnat hindras genom guld-sändningar mellan länderna. Verkan härav hade emellertid ej blivit någon annan än den redan skildrade, om man nämligen fasthåller vid att guld ej skulle ha varit fritt rörligt även utanför Skandinavien. Guld-sändningarna från landet med den sämsta valutan skulle nämligen då endast ha haft till uppgift att möjliggöra en ökad sedelutgifning i de andra länderna inom uni-

onen, och följden hade alltså ännu en gång blivit en nedgång i dessa länders penningvärde. Den enda ändring, som en dylik utväg skulle ha fört med sig, hade möjligen varit ett hinder för försämringen i själva det första, sämst ställda landets penningvärde. Det kunde tänkas, att denna utströmning av guld från ett land med försvagad valuta skulle ha tvungit detta land till en strängare diskontopolitik eller andra åtgärder för begränsning av sedelstocken. Överensstämmelsen mellan de tre ländernas valutor skulle då hava åvägabragts genom förbättring i det första och försämring i de senare ländernas valutor. Detta är den typiska verkan av guldmyntfoten mellan länderna, också när den är rent internationell. Men den stora skillnaden är, att guldets i detta senare fall har ett internationellt värde och att den försämring i guldvärdet, som följer av nedgång i penningvärdet inom ett särskilt land, har en mycket ringa inverkan på det internationella guldvärdet.

Då nu en dylik garanti för guldvärdet inom Skandinavien icke förelåg och icke kan föreligga utan samband med guldets internationella värde, så skulle det helt och hållet ha blivit beroende av sedeltäkningsbestämmelser, guldtillgång och dylikt, om guldsändningar mellan de skandinaviska länderna hade varit ägnade att bevara åtminstone något av det gamla penningvärdets högre nivå i de bättre ställda länderna, i förhållande till det sämre penningvärdet i ett av de övriga. Sedeltäkningsbestämmelserna kunde ha varit sådana, att det fanns möjlighet till för stor sedelutgivning, även sedan en del av guldets bortgått, eller de kunde ha mildrats i detta syfte, eller guld kunde ha

kommit in från andra länder. Täckningsbestämmelser och allt vad därmed sammanhänger ha endast till uppgift att garantera sedlarnas inlöslighet, d. v. s. att vara en varning för centralbanken, som avhåller den från att tillåta en avvikelse mellan sedlarnas värde och (närmast det internationella) guldvärdet. När detta icke längre upprätthålles, äro täckningsbestämmelser ur stånd att garantera guldmyntfotens eller penningvärdets upprätthållande.

Nu skall emellertid villigt medges, att sättet för myntunionens faktiska upplösning ej var det här angivna. Hur förhållandena utvecklade sig under krigets första år, är kanske icke fullt klart på alla punkter. De utländska valutorna stego då över pari i alla de skandinaviska länderna, d. v. s. dessa länders valutor försämrades gent emot de bästa utländska och därför otvivelaktigt också gent emot guld; de blevo sålunda deprecierade. Därvid gingo de tre ländernas valutor inbördes alldeles parallelt, vilket sannolikt berodde på, att förhållandena voro så pass likartade, att samma diskontopolitik medförde samma försämring hos dem alla. Även om man alltså under denna tid icke kan påvisa, att det var ett av länderna, som verkade till att draga de andra nedför backen, så är det å andra sidan uppenbart, att de faktiskt alla tre gingo nedför backen, vad penningvärdet angår. Denna försämring bestod dels i den allmänna nedgången av penningens köpkraft gent emot varorna, dels som sagt också i en nedgång av de skandinaviska penningarna gent emot guld.

Men på hösten 1915 inställde sig en ny situation, som blev det mest överraskande i det skandinaviska

penningväsendet under kriget och överhuvud rätt allmänt i världen har betraktats som en av penningväsendets märkligaste händelser. Början bestod i en nedgång i utländska valutor, först i dollars, sedan i floriner, under pari gent emot skandinaviska kronor. Detta innebar, som lätteligen visade sig, att de skandinaviska valutorna icke blott stego till pari gent emot guld, utan rent av överskredo sitt gamla guldvärde. Vid en ren guldmyntfot hade dylikt uppenbarligen varit en omöjlighet, emedan guld då hade strömmat in, utmyntats till skandinaviskt guldmynt eller — sannolikare — utbyts mot skandinaviska sedlar. Tendensen härtill blev även i det dåvarande läget allt starkare; visserligen höllo de krigförande länderna i det längsta på sina guldkassor, men de bekvämade sig till sist att skicka ut dem emot varor. På den andra sidan, hos de nordiska länderna, var saken också möjlig, ty något hinder för en fri inväxling av guld emot sedlar förelåg ej hos den dåvarande skandinaviska pappersmyntfoten. Denna hade med andra ord endast upphävt den ena av de bestämmelser, som binda penningens värde vid guldet, nämligen den som hindrar sedlarnas värde att sjunka under det bestämda guldvärdet, sedlarnas fria inlöslighet mot guld; den andra bestämmelsen, guldets fria inlöslighet mot sedlar, den bestämmelse, som hindrar sedlarna att stiga i värde över guldet, hade liksom i allmänhet vid pappersmyntfot fått förbli orubbad. Man hade med andra ord gjort det möjligt för valutan att sjunka i värde, men ej att stiga i värde, gent emot guld.

Det svenska initiativet, som låtit så mycket tala om sig, bestod då helt enkelt i att upphäva även denna

andra begränsning i sedlarnas värde gent emot guld, genom att avskaffa guldets fria inlöslighet hos myntverket och centralbanken. Det blev därigenom möjligt att höja sedlarna över deras gamla guldvärde. Meningen därmed var kanske ej densamma på alla håll, men åtminstone bland teoretikerna, som livligt understödde denna åtgärd, var den avgörande synpunkten, att man därigenom skulle kunna motverka nedgången i de svenska kronornas inhemska köpkraft. Guldets köpkraft hade nämligen oavbrutet sjunkit under kriget, och genom att höja den inhemska valutan gent emot guld skulle man då kunna tänkas undgå att låta denna följa guldets nedåt i dess värde gent emot varorna.

Utan allt tvivel innebar detta ett avsteg från myntunionens grundläggande bestämmelser — eller kanske rättare ett nytt avsteg, utöver det som upphävandet av den rena guldmyntfoten vid krigsutbrottet hade inneburit. Det är otvivelaktigt tänkbart, att en fullständig återgång till guldmyntfoten, med ej blott inlösliga sedlar utan också fri guldexport, i början av år 1916 hade kunnat bevara eller rättare sagt återinföra myntunionen för krigets återstående del. Man hade i så fall fått avstå från de fördelar som stått att vinna genom att höja valutans värde över det gamla guldvärdet, men denna uppoffring kunde ju möjligen tänkas ha lönat sig, om man därmed också kommit tillbaka till en äkta guldmyntfot och myntunion. Därom är svårt att nu efteråt säga något, ty den svenska guldspärrningspolitiken blev alls icke genomförd i den anda, som dikterat den åtminstone från teoretikernas sida.

I alla händelser ledde detta till myntunionens faktiska sprängning, och sålunda närmast genom Sveriges

ingripande. Efter förhandlingar mellan de nordiska centralbankerna, varom ganska litet är känt, blev slutet i realiteten, att vart och ett av länderna fick „sejle sin egen Sö“.

Med krigets slut eller rättare sagt stilleståndet inträdde emellertid en ny fas i det skandinaviska penningväsendet, och man är därvid framme vid den utveckling, som lett till det nuvarande läget. De utländska guldvalutorna, d. v. s. närmast dollars, stego nämligen vid årsskiftet 1918—19 över pari gent emot danska kronor och kort efteråt likaledes gent emot norska samt därefter även gent emot svenska. Guldspärrningspolitiken var därmed praktiskt betydelselös, alla länderna hade nu pappersmyntfot med valutor under deras nominella guldvärde. Även om Sverige tre år förut, i början av år 1916, hade avstått från sin strävan att hålla valutan över det gamla parivärdet, skulle alltså den rena pappersmyntfoten nu ha blivit verklighet och därmed hela det system, jag i det föregående skildrat. Nu om icke förr skulle det av myntunionens länder, som hade den sämsta valutan, ha dragit de andra ländernas valutor med sig nedåt och en oavbruten tendens till försämring i penningvärdet i alla tre länderna därför obehindrat ha kunnat fortgå. Det är svårt att giva guldspärrningspolitiken något ansvar härför; ty man kan väl ej rimligtvis antaga, att det svenska strävandet att hålla valutan över dess gamla guldvärde skulle ha kunnat bli någon anledning till den slutliga nedgången under detta värde.

Myntunionen är därmed borta. Det enda, som återstår därav i denna stund, är skiljemyntsunionen,

och den är en uppenbar anomali, för att icke säga en absurditet. Den betyder nämligen, att när den danska kronan i en växel eller sedel är värd blott $\frac{4}{5}$ av en svensk (den norska $\frac{3}{5}$ av en svensk), så är såväl den danska som den norska kronan värd en hel svensk, när den uppträder i skiljemynt. Detta betyder med andra ord, att var och en, som för danska skiljemynt skaffar sig svenska sedlar, därpå gör en vinst av 25 %, medan motsvarande vinst genom norska skiljemynt är ej mindre än $66\frac{2}{3}$ %. Det torde få anses uteslutet, att man genom några som helst lagbestämmelser eller straffåtgärder skulle kunna hindra en så sällsynt lönande trafik, och följden är alltså oundgängligen, att allt metalliskt skiljemynt och närmast allt skiljemynt av högre valörer strömmar från Danmark och Norge till Sverige. Det måste betonas, att detta sker alldeles oberoende av metallen i skiljemynten. Pappersmyntfoten kan visserligen ofta medföra, att skiljemynt av silver ej kunna hållas i rörelsen, emedan silvrets metallvärde är högre än myntets valör; men det är alls icke fallet här. Funnes skiljemyntsunionen icke, skulle silvermynt utan någon svårighet kunna hålla sig kvar i cirkulationen i Danmark och Norge; då nu denna union finns, är det däremot lika omöjligt att behålla nickelmynt som att behålla silvermynt i cirkulation. Den fundamentala svårigheten skulle ej heller kunna avhjälpas genom att de danska och norska centralbankerna inlöste sitt skiljemynt med guld, såsom Sveriges Riksbank egendomligt nog gör. Visserligen vore det tänkbart — ehuru långt ifrån säkert — att de danska och norska skiljemynten då skulle strömma till sina centralbanker i stället för till Sverige, men i cirkulation

skulle de lika litet förbliva i det ena fallet som i det andra. Skiljemyntsunionen tvingar alltså Danmark och Norge till att hålla skiljemynt av papper, emedan dessa i motsats till metallmynten ej ha kurs enligt sitt namnvärde i Sverige. Vinsterna och förlusterna länderna emellan till följd av detta läge skall jag ej komma in på, ty huvudresultatet synes mig vara detta, att Danmark och Norge därigenom äro avskurna från metallisk skiljemyntscirkulation; och det tillhör så till vida närmast dem att avgöra, om de önska behålla detta tillstånd eller icke.

Vad bör då ske? Man torde kunna tänka sig två möjligheter för myntunionens återställelse.

Den ena är en skandinavisk myntunion utan samband med guldets internationella värde. Det skulle betyda förnyad, så att säga inre skandinavisk guldmyntfot, fri inlöslighet av sedlarna mot guld inom alla tre länderna och fria guldrörelser mellan de tre länderna, men däremot ej fri gullexport till utlandet. Redan under denna förutsättning skulle uppenbarligen åtgärder behövas för att skapa paritet mellan de tre ländernas myntenheter. Under förutsättning av det nuvarande tillståndets oförändrade fortvaro vore detta liktydigt med nedskrivning av den danska kronan till $\frac{4}{5}$ och av den norska till $\frac{3}{5}$ av deras nuvarande, nominella guldvärde. Däremot vore det tänkbart att bli stående härvid, vilket är detsamma som att säga, att den svenska kronan icke skulle behöva nedskrivas gent emot guld. Orsaken till att detta vore tänkbart, trots att även den svenska kronan är deprecierad gent emot guld samt den danska och den norska mer deprecierade gent emot guld än nu angivits, är helt en-

kelt, att man därmed icke sätter de skandinaviska valutorna i något samband med guldets internationella värde. Under förutsättning att guldexportförbudet även under dessa förhållanden skulle kunna effektivt upprätthållas gent emot den övriga världen, hade man då ett lägre guldvärde i Skandinavien än där utanför och satte sina valutor i paritet endast med det förra guldvärdet.

Alldeles säkert är det icke, att ett dylikt system i längden skulle kunna upprätthållas — för min del skulle jag icke ens vilja anse det sannolikt. Det förefaller mig nämligen mest troligt, att guldets ej vid en dylik fri rörlighet inom Skandinavien skulle kunna behållas inom Skandinavien gränser. Med mitt sätt att se saken vore detta närmast glädjande, om man nämligen blott à tout prix ville vidhålla guldmyntfoten; ty man komme då i förbindelse med det internationella guldvärdet, trots att det ej varit meningen. Men å andra sidan skulle det ligga en halvhets och brist på uppriktighet i hela detta system, som gjorde det föga ägnat till grundval för en förnuftig lösning av vårt penningproblem. Huvudinvändningen är dock en annan. I den mån systemet kunde upprätthållas i enlighet med sin avsedda innebörd — och till stor del bleve detta åtminstone länge fallet — skulle man nämligen vara tillbaka vid myntunionens fundamentala svaghet under pappersmyntfot, nämligen att landet med den sämsta valutan automatiskt skulle draga med sig de andra unionsländernas valutor nedåt. Häremot finnes ingen garanti annat än i en verkligt ren guldmyntfot, d. v. s. genom anknytning til guldets värde i dess egenskap av internationell handelsvara.

Det förefaller mig därför, som om man finge avvisa hela denna lösning och resolut gripa tillbaka på den äkta guldmyntfoten. Detta föranledes enligt min mening icke blott av önskan att återupprätta den skandinaviska myntunionen utan även av andra och starkare skäl; och jag ser ingen anledning att därvid avvakta åtgärder från andra länder. Från min synpunkt skulle myntunionens återupprättande ha sin största betydelse just som ett steg i riktning av återgången till guldmyntfot, och jag skulle främst värdesätta den från synpunkten av dess möjligheter i detta avseende. Det vore dock tänkbart att ej omedelbart återgå till ett fast pris på guld i skandinavisk valuta utan i stället att till en början blott bestämma ett högsta pris på guld, i överensstämmelse med den s. k. guldväxelfoten (Gold Exchange Standard), som i olika former men med tämligen undantagslös framgång utexperimenterats redan före kriget. Fördelen av detta system såsom en övergångsform, i jämförelse med omedelbar övergång till den rena guldmyntfoten, vore att man icke definitivt behövde nedskriva sina valutor i förhållande till deras nuvarande depreciation gent emot guld. Man kunde nämligen därigenom ge denna nedskrivning — som i detta fall uppenbarligen skulle gälla icke blott danska och norska utan även svenska kronor — en provisorisk karaktär och även i realiteten taga hänsyn till möjligheten av att den icke skulle behöva bli definitiv. Varje tänkande människa inser ju, att våra valutor faktiskt äro deprecierade gent emot guld, och ett dylikt provisorium skulle ingen annan betydelse ha än att hindra en ytterligare fortsatt depreciering — men det är mycket nog. Skulle dollar-

kursen sedan sjunka i samband med den prisstegring i Amerika, som ej förefaller så långt borta, bleve man därigenom i tillfälle att återgå till guldmyntfoten på gynnsammare villkor än de nuvarande; och för Sveriges del är det ingalunda uteslutet, att de 12—13 procent, som dollarkursen för närvarande ligger över pari, alldeles skulle kunna försvinna, vilket då naturligtvis skulle innebära en övergång på gynnsammare villkor än de nuvarande även för Danmark och Norge.

På några andra villkor än dessa synes man mig åtminstone ej kunna tänka på en fortsatt eller rättare sagt förnyad myntunion; och den ekonomiska skandinavismens vänner böra därför vara på det klara med, att enda vägen till detta stycke praktisk skandinavism går över guldmyntfoten.

Som avslutning vill jag dock även påpeka, att själva guldmyntfoten som sådan är ett slags myntunion av den största betydelse. Så länge den vidhålles, skapar den nämligen ett fast värdeförhållande emellan de olika ländernas valutor, inom gränser, som äro så trånga, att man i vår tid knappast räknar med de små differenser, som därvid kunna uppstå. Man får ej parikursen nödvändigt lika med 100, ehuru naturligtvis intet hinder möter för detta heller, och man får ej möjligheten att betala med det ena landets mynt i det andra, men det övriga av myntunionens fördelar ger guldmyntfoten automatiskt. Vid valet mellan myntunion utan guldmyntfot å ena sidan och guldmyntfot utan myntunion å den andra kan det därför ej vara något tvivel om att det senare är att föredraga. Samtidigt bör det emellertid betonas, att den skandinaviska myntunionen otvivelaktigt har haft stor betydelse för

känslan av ekonomisk samhörighet här i Norden; och det lyckligaste måste därför vara att återinföra den på guldmyntfotens grund. Några verkligt hållbara skäl emot att omedelbart skapa denna grundval föreligga enligt min mening icke heller.